

Sisällys

JOHDANTO 2

1.	MAKSUAJAT – ESIMERKKEJÄ EROAVAISUUKSISTA	4
1.1.	Lapsiperheiden etuudet	4
1.2.	Kelan hoitaman työttömyysturvan maksujakson muuttaminen	7
1.3.	Yleisen asumistuen ja toimeentulotuen maksaminen vuokranantajalle	9
1.4.	Työeläkkeen ja kansaneläkkeen maksupäivien yhdistäminen	12
1.5.	Kelan eläkkeiden maksupäivät	12
1.6.	Työeläkkeiden maksupäivät	13
2.	HAKUAJAT – MAHDOLLISIA MUUTOSKOhteITA	15
2.1.	Opiskelijan etuudet	15
2.2.	Kuntoutukseen liittyvät etuudet	17
2.3.	Lapsiperheiden etuudet	18
LOPUKSI	19	
LIITE 1: ETUUKSIEN MAKSUPÄIVÄT		20
LIITE 2: ELÄKKEIDEN MAKSUPÄIVÄT		21
LIITE 3: ETUUKSIEN HAKUAJAT		23
LIITE 4: ELÄKKEIDEN HAKUAJAT		27

Johdanto

Asettamispäätöksen mukaan hallintojaoston vastuualueena on muun muassa etuuksien käsitteistön ja maksuajankohtien yhtenäistäminen. Osana nopeasti edistettäviä toimia hallintojaosto on lähtenyt selvittämään alla olevia haku- ja maksuaikojen eroavuuksia, joita keskusteluissa on tullut esille. Haasteena työssä on ollut se, että ennen yhtenäistämistä olisi ollut syytä linjata, minkä etuuksien haku- ja maksuaikojen yhtenäistäminen on tavoitteena ja mitä yhtenäistämällä tavoitellaan. Onko tavoitteena yleisesti mahdollisimman monen eri etuuden haku- ja maksuaikojen yhtenäistäminen vai painotetaanko sitä, että etuudensaajan näkökulmasta järjestelmä selkeytyy? Toisin sanoen pyritäänkö yhtenäistämään esimerkiksi sellaisia etuuksia, joita etuudensaaja tyypillisesti usein saa yhtäaikaisesti (esimerkiksi työttömyysturva, yleinen asumistuki ja perustoimeentulotuki) vai lähdetäänkö yhtenäistämistä selvittämään tiettyjen etuusryhmien näkökulmasta esimerkiksi siten, että perhe- etuuksien haku- ja maksuaikoja yhtenäistettäisiin keskenään. Keskeinen kysymys on siten, tavoitellaanko yhtenäistämällä yksittäiselle asiakkaalle näkyvää hyötyä vai pelkästään lainsäädännön selkeyttämistä. Tässä selvityksessä on lähdetty liikkeelle aiempien selvitysten pohjalta ja yritetty löytää nopeasti edistettäviä toimenpiteitä, joista voisi olla myös asiakkaiden kannalta hyötyä.

Sosiaaliturvauudistuksen tueksi on tehty tutkimus perhe- ja tulokäsitteistä sekä sosiaaliturvan haku- ja maksuajoista.¹ Selvityksessä tuodaan esiin, että suurinta osaa etuuksista voi hakea ennakoivasti ennen kuin oikeus etuuteen alkaa. Työttömyysturvaa ei voi hakea ennakoivasti. Osaa etuuksista voi hakea takautuvasti sen jälkeen, kun oikeus etuuteen on jo alkanut. Hakuajkojen osalta ilmenee, että joissain etuuksissa ei ole lainkaan määriteltyä hakuajaa ja toisaalta pisin hakuajka on kuusi kuukautta. Useiden etuuksien hakuajat sijoittuvat johonkin näiden välille.²

Suurin osa etuuksista on luonteeltaan jatkuvasuoritteisia. Tämä tarkoittaa sitä, että etuutta voidaan yhdellä hakemuksella ja päätöksellä myöntää pidemmäksi ajaksi eikä asiakkaan tarvitse toimittaa esimerkiksi kuukausittain jatkohakemuksia. Jatkuvasuoritteisia etuuksia tarkistetaan tarpeen mukaan, jos asiakkaan olosuhteissa tapahtuu etuusoikeuteen vaikuttavia muutoksia. Työttömyysturva on

¹ Sihvonen E. [Linkki tutkimukseen perhe- ja tulokäsitteistä](#)

² Sihvonen E. [Linkki tutkimukseen perhe- ja tulokäsitteistä](#) ks. s. 60 sekä taulukko s. 80 – 87.

poikkeus jatkuvasuoritteisuudesta eli sitä pitää hakea joka kuukausi, vaikka muutoksia ei olisi tapahtunut.

Tutkimuksen mukaan etuuksien maksupäivissä todetaan olevan vaihtelua. Osassa sosiaaliturvaetuuksien maksupäivä riippuu etuuden myöntöajankohdasta, joidenkin etuuksien kohdalla maksupäivästä ei ole säädetty lainkaan.³

Suurimmassa osassa etuuksia on *kiinteä maksupäivä*. Useimmat toimeentuloa turvaavat etuudet maksetaan kuukauden alussa, jotta asiakas suoriutuisi kuukausittaisista menoistaan. Eläke-etuuksien maksupäivät hajaantuvat eri kuukauden päiville, mutta yleensä nekin maksetaan kuukauden alkupuolella. Työttömyysturvan ja sairausvakuutuslain mukaisten päivärahojen maksupäivät vaihtelevat.

Oletettavasti haku- ja maksuaikojen eroavaisuuksilla on merkitystä asiakkaalle ainakin niissä tilanteissa, joissa hän saa useampaa etuutta samanaikaisesti. Lisäksi eroavaisuudet voivat hankaloittaa siirtymistä etuudelta toiselle. Etuuksien maksaminen yhtenä ajankohtana tai mahdollisimman keskitetysti voisi olla taloudenhallinnan kannalta perusteltua, koska se lisäisi asiakkaan mahdollisuutta suunnitella talouttaan. Toisaalta tilanteissa, joissa asiakkaalla on puutteita elämänhallinnassa, etuuksien maksaminen useampana ajankohtana voi olla asiakkaan kokonaistilanteen kannalta parempi ratkaisu.

³ Sihvonen E. [Linkki tutkimukseen perhe- ja tulokäsitteistä](#) ks. s. 60 sekä taulukko s. 62.

1. Maksuajat – esimerkkejä eroavaisuuksista

1.1. Lapsiperheiden etuudet

Lapsiperheiden saamista etuuksilla tarkoitetaan tässä lapsilisää, elatustukea, vanhempainpäivärahoja sekä lastenhoidon tukia⁴. On kuitenkin huomattava, että kaikki lapsiperheet eivät saa kaikkia mainittuja etuuksia tai niitä voidaan saada eriaikaisesti. Lisäksi on mahdollista, että mainittuja lapsesta tai lapsen hoidon perusteella maksettavia etuuksia ei välttämättä makseta samalle vanhemmalle. Toisin sanoen on mahdollista, että esim. lapsilisä maksetaan toiselle vanhemmalle kuin lastenhoidon tuki tai vanhempainpäiväraha. Lapsilisää saa pääsääntöisesti kaikki perheet, joissa on alle 17-vuotias lapsi – marraskuussa 2021 lapsilisän saajia oli n. 535 600. Elatustukea puolestaan maksettiin samana ajankohtana n. 67 500 saajalle. Lastenhoidon tukia sai noin 60 700 saajaa. Lukuun sisältyy myös yksityisen hoidon tuki, jota ei makseta vanhemmalle vaan suoraan hoidon tuottajalle. Vanhempainpäivärahaa maksettiin marraskuussa 2021 yhteensä 47 700 vanhemmalle⁵. Perheiden kokonaistilannetta tarkasteltaessa on myös huomattava, että perheelle tai vanhemmille saatetaan maksaa muitakin etuuksia, kuten yleistä asumistukea, toimeentulotukea tai työttömyysetuutta.

Hallintojaosto on selvittänyt nykyisten etuuksien maksupäivien eroavuuksien taustalla mahdollisesti olevia syitä. Lainvalmisteluaineistosta löytyy kuitenkin hyvin niukasti perusteluja valituille maksupäiville. Näyttää siltä, että aikoinaan – jopa vuosikymmeninä sitten – on päädytty tiettyyn maksupäivään eikä lainsäädäntöä ja etuuden toimeenpanijaa muutettaessa maksupäiviin ole tehty merkittäviä muutoksia.

Lapsilisä maksetaan kalenterikuukauden 26. päivä⁶. Lapsilisän maksupäivästä säädetään sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa 1098/2004. Ennen maksupäivien yhtenäistämistä lapsilisää maksettiin mm. aakkosten mukaan jaoteltuna osittain kolmena eri kuukauden päivänä, kuukauden 24., 26. ja 28. päivä. 1990-luvulla maksupäivistä säädettiin poikkeuksia ja maksupäivät yhtenäistettiin sosiaali- ja terveysministeriön päätöksellä 1275/1995. Perusteluja sille, miten on päädytty nykyiseen maksupäivään, ei lainvalmisteluaineistosta löydy. Lapsilisää maksetaan lapsen elatusta varten.

⁴ Kotihoidon tuki, yksityisen hoidon tuki, joustava hoitoraha ja osittainen hoitoraha.

⁵ Luvussa mukana sekä äideille että isille maksetut vanhempainpäivärahat.

⁶ Jos kalenterikuukauden 26. päivä on pyhäpäivä, joului- tai juhannusaatto, arkilauantai taikka pyhäpäivän jälkeinen arkipäivä, on maksupäivä sanottuja päiviä välittömästi edeltävä Suomessa sijaitsevien rahalaitosten aukiolopäivä.

Lastenhoidon tukien maksupäivä on kuukauden viimeinen arkipäivä. Maksupäivä on pysynyt samana vuodesta 1993 alkaen, jolloin kotihoidon tuen toimeenpano siirtyi kokonaisuudessaan Kelalle (HE 38/1992). Hallituksen esityksen perustelujen mukaan tuki maksetaan jälkikäteen kuukausittain. Sitten kotihoidon tuen lisäksi on tullut myös muita lastenhoidon tukimuotoja. Lastenhoidon tukien on tarkoitus tukea vanhempia ja muita huoltajia lasten hoidon järjestämisessä ja työn ja perhe-elämän yhteensovittamisessa. Kotihoidon ja yksityisen hoidon tuki ovat vaihtoehtoja lapsen kunnalliselle varhaiskasvatukselle. Joustavaa ja osittaista hoitorahaa maksetaan kompensoimaan vanhemman työajan lyhentämisestä aiheutuvaa tulojen menetystä.

Elatustuen maksupäivä on kunkin kalenterikuukauden 10. päivä⁷. Elatustukilakia edeltäneen elatusturvalain mukaan elatustuki maksettiin kalenterikuukauden 10. päivään mennessä. Elatustukilakia koskevan hallituksen esityksen perusteluiden (HE 49/2008) mukaan maksupäivää koskeva säännös vastaa aikaisemmin voimassa ollutta. Valittua maksupäivää ei esityksessä muutoin perustella. Elatustukea maksetaan lapsen elatuksen turvaamiseksi.

Vanhempainpäivärahat maksetaan jälkikäteen pääsääntöisesti 25 arkipäivän maksukausissa. Maksupäivä voi siten olla mikä vaan kalenterikuukauden pankkipäivä. Vanhempainpäivärahat ovat raskaudesta, synnytyksestä tai lapsen hoidosta johtuvasta työstä poissaolosta johtuvan ansionmenetyksen korvausta.

Edellä mainittujen maksupäiviä koskevien säännösten lisäksi tulee huomioida etuuskien rahoitusta koskevat säännökset ja rahoitukseen liittyvät menettelytavat, joita tulisi myös muuttaa, mikäli etuuskien maksupäiviä muutetaan⁸. Hallintojaosto ei ole tässä yhteydessä selvittänyt tarkemmin rahoitussäännösten muutostarpeita.

⁷ Jos kalenterikuukauden 10. päivä on pyhäpäivä tai arkilauantai, maksupäivä on sanottuja päiviä välittömästi edeltävä Suomessa sijaitsevien rahalaitosten aukiolopäivä.

⁸ Esim. lapsilisälain 4 § 2 mom.: Kansaneläkelaitoksen on kymmenen arkipäivää ennen 10 §:ssä tarkoitettua lapsilisän maksupäivää ilmoitettava valtiolle määrä, joka tarvitaan Kansaneläkelaitoksen arvion mukaan maksukuukautena maksettavien lapsilisien maksamiseen.

Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 10 §: Kansaneläkelaitoksen on viimeistään kunkin kuukauden 15 päivänä ilmoitettava kunnalle ja 9 §:n 3 momentin nojalla maksettavien etuuskien osalta valtiolle sinä kuukautena tukea saavien henkilöiden tukien yhteismäärä. Kunnan tai vastaavasti valtion on 1 momentissa tarkoitettujen ilmoituksen perusteella viimeistään saman kuukauden 20 päivänä maksettava Kansaneläkelaitokselle sen määrämällä tavalla enakkoon 1 momentissa tarkoitettu euromäärä.

Maksupäivien yhtenäistämässä pohdittavaksi tulee, onko tarvetta ja mahdollisuuksia kaikkien edellä mainittujen etuuksien maksupäivien yhtenäistämiseen vai vain joidenkin. Toisaalta pohdittavaksi tulee myös, mikä yhteinen maksupäivä olisi – joku etuuksien nykyisistä maksupäivistä vai joku muu kalenteripäivä. Tiedossa ei ole, onko tai mitä ongelmia nykyisissä maksupäivissä. Kelan mukaan etuudensaajilta ei ole tullut sellaista palautetta, että erilaisista maksupäivistä olisi haittaa.

Maksupäiviä yhtenäistettäessä em. etuuksien maksupäiviä voitaisiin periaatteessa muuttaa joko kalenterikuukauden loppupuolelle (esim. kuukauden 26. päivä tai viimeinen arkipäivä) tai kalenterikuukauden alkuun. Vaihtoehtona voisi olla myös kalenterikuukauden 10. päivä tai joku muu päivä. Näistä vaihtoehdoista kalenterikuukauden alkua voisi pitää perusteltuna siitä näkökulmasta, että muitakin toimeentuloa turvaavia ja perheen mahdollisesti saamia etuuksia maksetaan kuun alussa (esim. yleinen asumistuki, toimeentulotuki). Vanhempainpäivärahojen maksupäivän muutos kiinteäksi maksupäiväksi edellyttäisi kaikkien sairausvakuutuslain mukaisten päivärahaetuuksien maksupäivän muutosta vastaavalla tavalla. Muutoksella olisi merkittäviä seurannaisvaikutuksia myös muualle etuuslainsäädäntöön ja tästä syystä vanhempainpäivärahojen maksupäivän muutosta ei ole tässä yhteydessä tarkemmin selvitetty.

Kela toimeenpanee em. etuuksia. Kelasta on pyydetty alustavaa arviota mahdollisen yhtenäistämisen vaikutuksista toimeenpanon näkökulmasta. Maksupäivien yhtenäistäminen edellyttäisi muutoksia etuusjärjestelmiin. Muutostyöhön tarvittava aika sekä muutosten kustannukset riippuvat toteutustavasta. Etuudesta ja nykyisestä etuusjärjestelmästä riippuen muutokset saattavat edellyttää kokonaan uuden tietojärjestelmän rakentamista⁹ taikka pienempiä muutoksia nykyiseen järjestelmään. Minimissään toimeenpanon valmisteluun on varattava aikaa joitakin kuukausia ja uuden tietojärjestelmän rakentamiseen huomattavasti pitempi aika. Vastaavasti muutostyön kustannukset riippuvat työn laajuudesta. Lisäksi maksupäivien muuttamisessa on otettava huomioon maksujen hallintaan ja maksujen oikea-aikaiseen välittymiseen asiakkaiden tilille liittyviä seikkoja. Muutoksilla olisi vaikutuksia myös etuuksien rahoitukseen ja kirjanpitoon, mutta näitä vaikutuksia ei ole Kelassa tarkemmin selvitetty.

Johtopäätös

⁹ Etenkin lastenhoidon tukien maksupäivän muuttaminen nykyiseen tietojärjestelmään aiheuttaa merkittävän riskin.

Edellä mainittujen etuuksien maksupäivien yhtenäistäminen edellyttäisi todennäköisesti merkittäviä muutoksia eri etuusjärjestelmiin. Lisäksi eri etuuksien rahoitusjärjestelmät ja niitä koskevat säännökset tulisi muuttaa. Tämän takia yhtenäistäminen ei vaikuta ainakaan nopealla aikataululla mahdolliselta. On myös huomattava, että ns. perhe-etuudet ovat luonteeltaan hyvin erityyppisiä ja eri tarkoitukseen tarkoitettu, joten kaikille etuuksille yhteisen maksupäivän määrittely on haastavaa. Pidemmällä tähtäimellä saattaisi olla hyödyllistä selvittää mahdollisuutta muuttaa etuuksien maksupäiviä kalenterikuukauden alkuun. Sosiaaliturvauudistuksessa on tarkoitus selvittää ja kehittää lapsiperheiden sosiaaliturvaa omassa asiantuntijatyöryhmässään. Etuuksien maksuaikojen yhtenäistäminen olisi syytä kytkeä tämän ryhmän työhön.

1.2. Kelan hoitaman työttömyysturvan maksujakson muuttaminen

Hallintojaosto on selvittänyt Kelan hoitaman työttömyysturvan maksujakson muuttamista niin, että työttömyysturvaetus maksettaisiin kuukausittain.¹⁰ Tällä hetkellä ensimmäinen maksukausi on kaksi viikkoa, jonka jälkeen kukin seuraava maksukausi on neljä viikkoa. Peruspäiväraha ja työmarkkinatuki maksetaan niin, että se on hakijan nostettavissa viikon kuluessa maksukauden päättymisestä. Kun ihmisillä on Kelasta myös toimeentulotukea, tämä 4 viikon jakso aiheuttaa hankaluuksia.

- Ansiopäivärahoissa on jo nyt mahdollista maksaa ansiopäivärahaa 4 viikon tai kuukauden maksujaksoissa valtioneuvoston asetuksen 1330/2002 mukaan, mutta ensimmäinen jakso voi olla myös lyhyempi. Selvitettiin, voidaanko peruspäivärahan ja työmarkkinatuen osalta mahdollistaa niiden maksaminen joko neljän viikon tai kuukauden maksujaksossa, kuten ansiopäivärahassa.

Muutos voisi työttömyysturvan kannalta ehkä olla kustannusneutraali, koska työttömyysetuutta maksetaan enintään viideltä päivältä kalenteriviikossa. Muutos yhdenmukaistaisi ansiosidonnaisen ja

¹⁰ Tätä on esitetty mm. toimeentulotukilain uudistamista valmistelevan työryhmän loppumietinnössä s. 88. [Linkki mietintöön](#)

Kelan maksaman työttömyysturvan maksujaksot ja edellyttäisi työttömyysturvaa koskevan valtioneuvoston asetuksen muuttamista.

- Kuukausittain noin 70 000 henkilöä saa samanaikaisesti sekä perustoimeentulotukea että työttömyysturvaa Kelasta. Perustoimeentulotuessa otetaan huomioon maksettu työttömyysetuus tosiasiallisesti maksetun mukaisena siihen saakka, kunnes hakijalle maksetaan ensimmäisen kerran kaksi 20 työttömyysetuuspäivän maksukautta saman kuukauden aikana. Tämän jälkeen arvioidaan, voidaanko asiakkaan työttömyysetuuden osalta siirtyä tulon jaksottamiseen. Jos jaksotukseen siirrytään, työttömyysetuus huomioidaan perustoimeentulotuessa 21,5¹¹ työttömyysetuuspäivän mukaisena sen etuusjakson aikana, jolle kaksi 20 työttömyysetuuspäivän maksukautta sijoittuvat tai viimeistään kun perustoimeentulotukea seuraavan kerran ratkaistaan. Tämän jälkeen, työttömyysetuus jaksotetaan eli työttömyysetuuden määrä huomioidaan perustoimeentulotuessa laskettuna kertoimella 21,5. Kun työttömyysetuuden jaksottaminen on aloitettu, kerrointa 21,5 käytetään johdonmukaisesti niin kauan kuin sama työttömyyskausi jatkuu eikä työttömyysturvatuloissa tapahdu muutoksia. Työttömyysetuuden jaksottaminen jatkuu myös silloin, kun hakija saa seuraavan kerran kaksi 20 työttömyysetuuspäivän maksukautta samassa kuussa.

Jaksotus mahdollistaa sen, että sinä kuukautena, jolloin työttömyysturvaa maksetaan kaksi kertaa saman kuukauden aikana, työttömyysturvasta voidaan ottaa huomioon vähemmän kuin mitä asiakas tosiasiallisesti kyseisenä kuukautena saisi. Se osuus työttömyysturvasta, jota kyseisenä kuukautena ei otettu huomioon, jaksotetaan seuraaville kuukausille. Tämä estää toimeentulotuen määrän suurta heilahtamista sen kuukauden aikana, jolloin työttömyysturvaa maksetaan kahdelta maksukaudesta. Etuudensaajien on kuitenkin vaikea ymmärtää edellä kuvattua jaksotusta ja menettely aiheuttaa paljon yhteydenottoja ja valituksia.

Toimeentulotuki operoi kalenterikuukausittain. Nyt esitetty työttömyysturvan maksujakson muutos, jossa työttömyysetuutta voitaisiin maksaa kuukauden maksukausittain aiheuttaisi tilanteen, jossa asiakkaiden maksupäivien määrä vaihtelisi 20-23 päivän välillä. Esimerkkien kautta tarkasteltuna näyttää siltä, että käytettävissä olevien tulojen selvittämiseksi käsittelijä joutuisi laskemaan manuaalisesti maksuun tulevien päivien lukumäärän. Tässä on riski, että päätökset joudutaan

¹¹ Työttömyysetuutta maksetaan tosiasiallisesti vuoden aikana keskimäärin 21,5 työttömyysetuuspäivältä kalenterikuukautta kohden.

antamaan yhden kuukauden ajalle, vaikka ne muutoin olisi mahdollista antaa pitemmälle ajalle. Tämän riskin minimoimiseksi on alustavasti selvitetty, voitaisiinko työttömyysturvan osalta ottaa käyttöön kerroin 21,5, mutta siihen liittyy ongelmia ja se olisi vastoin toimeentulotukilainsäädännön lähtökohtaa, joka on asiakkaan tosiasiallinen tilanne. Näin ollen sen käyttöönottoa ei ainakaan tämän hetkisen käsityksen mukaan pidetä mahdollisena. Asiaa on mahdollista selvittää myöhemmin tarkemmin, mikäli se nähdään aiheelliseksi.

Johtopäätös

Kelan hoitaman työttömyysturvan maksujakson muuttamisella voitaisiin yhtenäistää ansiopäivärahan ja Kelan maksaman työttömyysturvan maksujaksoja. Muutoksella olisi seurannaisvaikutuksia toimeentulotukeen ja sen toimeenpanoon, joiden vuoksi Kelan hoitaman työttömyysturvan maksujakson muuttaminen nopeasti toteutettavana toimenpiteenä ei vaikuttaisi olevan mahdollista. Asiaa voisi muuten selvittää edelleen yhdessä muiden jaostojen kanssa sosiaaliturvauudistuksen edetessä. Mikäli muutoksia lähdetäisiin toteuttamaan, työttömyysturvan ja toimeentulotuen muutokset tulisi toteuttaa yhtäaikaaisesti, jotta käytännön soveltamisongelmat toimeentulotuessa eivät muodostu ylitsepääsemättömiksi.

1.3. Yleisen asumistuen ja toimeentulotuen maksaminen vuokranantajalle

Yleinen asumistuki ja toimeentulotuki maksetaan samana päivänä. Tuen maksamisessa vuokranantajalle ilman tuensaajan valtuutusta on kuitenkin eroavaisuutta. Yleisessä asumistuessa samoin kuin eläkkeensaajan asumistuessa tuen maksaminen vuokranantajalle ilman tuensaajan valtuutusta edellyttää, että vuokranmaksu on laiminlyöty kahdelta peräkkäiseltä kuukaudelta kokonaan. Toimeentulotuessa sen sijaan maksu voidaan siirtää vuokranantajalle jo yksittäisen osittaisen tai kokonaisen laiminlyönnin perusteella. Jos asiakas saa sekä toimeentulotukea että yleistä asumistukea ja toimeentulotuki on siirretty maksuun vuokranantajalle jo yhden kuukauden vuokranmaksun laiminlyönnin perusteella, yleisen asumistuen maksua ei päästä siirtämään, sillä edellytys kahden peräkkäisen kuukauden vuokranmaksun laiminlyönnistä kokonaan ei täyty. Usein asiakas myös maksaa vuokraa osittain joko itse tai osa vuokrasta tulee maksetuksi toimeentulotuella, jolloin asumistuen siirtäminen vuokranantajalle ei ole mahdollista ollenkaan. Näin asiakkaalle voi kertyä koko ajan lisää vuokratähtiä, jolloin asiakasta voi uhata asunnottomuus.

Yleisen asumistuen vuokranantajalle maksamista vuokranmaksun laiminlyönnin vuoksi koskevaa säännöstä voisi ehdottaa kevennettäväksi niin, että siitä poistettaisiin vaatimus vuokran maksun

totaalisesta laiminlyönnistä. Tämä antaisi Kelalle enemmän harkinnanvaraa ja käytännön toiminnassaan Kela voisi käyttää hyväkseen myös toimeentulotuessa ilmi tulleita tietoja. Muutos tukisi myös osaltaan nopeaa puuttumista velkaantumiseen.

Muutoksella turvattaisiin asumistuen saajien asunnon säilymistä ja ehkäistäisiin vuokratuettujen syntymistä ja kasvamista ja siten helpotettaisiin asumistuen saajan taloudellista tilannetta. Muutoksen voitaisiin arvioida olevan kustannusneutraali, koska samat tuet tulisivat joka tapauksessa maksettavaksi.

Yleisestä asumistuesta annetun lain 25 §:n 2 momentissa säädetään selkeästi, että asumistuki voidaan maksaa vuokranantajalle ilman asumistuen saajan valtuutusta, mikäli asumistuen saaja on laiminlyönyt vuokran maksamisen kokonaan vähintään kahdelta peräkkäiseltä kuukaudelta. Samanlainen säännös on eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 25 a §:ssä. Aikaisemmassa yleistä asumistukea koskevan lain 16 §:ssä oleva säännös oli sanamuodoltaan väljempi ja siinä todettiin vain, että jos tuensaaja jatkuvasti laiminlyö vuokran maksamisen, asumistuki voidaan maksaa suoraan vuokranantajalle.

Asumistukea ja eläkkeensaajan asumistukea koskevissa laeissa on selkeä säännös, ja jos asumistukea halutaan maksaa vuokranantajalle nopeammin, tulisi kyseisiä pykäläiä muuttaa. Toisaalta säännökset ovat tällä hetkellä samanlaiset ja vastaavat sitä tarkennusta, mitä sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus on aikaisemmin edellyttänyt.

Toimeentulotukea koskevassa laissa ei ole yksityiskohtaista säännöstä toimeentulotuen maksamisesta vuokranantajalle, mutta vuokranantajalle maksaminen perustuu lain 16 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan toimeentulotuki voidaan erityisestä syystä maksaa tuen hakijan perheenjäsenelle tai tuen saajasta huolehtivalle henkilölle käytettäväksi tuen saajan elatukseen tai muutoin käyttää hänen toimeentulostaan aiheutuvien menojen suorittamiseen.

Muutos edellyttäisi yleistä asumistukea koskevan lain muuttamista ja jos halutaan, että eläkkeensaajan asumistuen ja yleisen asumistuen säännökset vastaavat jatkossakin toisiaan, myös eläkkeensaajan asumistukea koskevaa lakia tulisi muuttaa. Pelkästään yleistä asumistukea koskevan lain muuttaminen johtaisi siihen, että eri asumistukien säännökset lähtisivät eroamaan toisistaan, mikä ei ehkä olisi perusteltua, vaikka eläkkeensaajan asumistuen saajista harvempi saa toimeentulotukea, minkä vuoksi eläkkeensaajan asumistuen kohdalla mahdollisella muuttamisella ei ole samanlaista merkitystä.

Kelan tilastoryhmästä on saatu tilastotietoa asumistuen saajaruokakunnista ja toimeentulotukea saaneista kotikunnista.

Yleistä asumistukea ja toimeentulotukea saamanaikaisesti saavia 18-64-vuotiaita on ollut joulukuussa 2020 hieman alle 130 000, kun yleisen asumistuen saajia on ollut 466 000. Toisen tilaston avulla on todettu, että joulukuussa 2020 toimeentulotukea saaneista kotitalouksista (151 657 kpl) 120 819 tulona on ollut yleinen asumistuki. Toimeentulotukea saaneista kotitalouksista (151 657 kpl) 7992 tulona on ollut eläkkeensaajan asumistuki.

Lisäksi Kelasta on saatu tietoa yleisen asumistuen saajista, ruokakunnista joiden tuki on maksettu vuokranantajalle ja niistä ruokakunnista, joiden tuki on maksettu vuokranantajalle vuokran laiminlyönnin takia. Tietoa on saatu myös toimeentulotuen maksamisesta vuokranantajalle sekä tilanteista, joissa tuki on maksettu vuokranantajalle vuokran maksun laiminlyönnin takia.

Esimerkiksi joulukuussa 2021 yleisen asumistuen ruokakuntia oli 391 611. Näistä vuokranantajalle maksettiin vuokran maksun laiminlyönnin takia 536 ruokakunnan kohdalla ja muuten 93 335:n ruokakunnan kohdalla.

Vertailun vuoksi lokakuussa 2021 eläkkeensaajan asumistukea maksettiin 209 854 saajalle. Näistä vuokranantajalle maksettiin vuokran maksun laiminlyönnin takia 132 saajan asumistuki ja vuokranantajalle muuten 26 181 saajan asumistuki.

Tilastojen mukaan vuokranmaksun laiminlyönnin perusteella vuokranantajalle maksettavien asumistukien määrä verrattuna kaikkiin asumistukea saavien ruokakuntien määrään on vähäinen.

Perustoimeentulotukea marraskuussa 2021 sai 129 640 kotitaloutta. Näistä toimeentulotuki maksettiin vuokranmaksun laiminlyönnin takia vuokranantajalle 2176 kotitalouden kohdalla ja vuokranantajalle muuten 41 147 saajan toimeentulotuki.

Johtopäätös

Esiin noussut ongelma on monitahoinen ja siihen liittyy muitakin näkökohtia kuin pelkästään maksujakson yhtenäistäminen. Asumistuen ja toimeentulotuen tavoite on erilainen ja toimeentulotukea ei ole tarkoitettu pitempiaikaiseksi etuudeksi. Toimeentulotuki voi joskus olla niin suuri, että vuokra voidaan siitä maksaa, mutta jos toimeentulotuen saajalla on myös muita etuuksia, voi toimeentulotuki jäädä niin pieneksi, että se ei riitä vuokraan. Näin ollen ongelma ei ehkä ole nopeasti toteutettavana maksujakson yhtenäistämällä ratkaistavissa. Sen sijaan asumistukien

vuokranantajalle maksamista koskevat muutokset voitaisiin toteuttaa mahdollisen muun lainmuutoksen yhteydessä tai tarvittaessa erillisenä hankkeena.

1.4. Työeläkkeen ja kansaneläkkeen maksupäivien yhdistäminen

Työikäisille maksettavia eläke-etuuksia ovat työeläkelaitosten maksamat työkyvyttömyyseläkkeet, työuraeläke, osittainen varhennettu vanhuuseläke sekä perhe-eläkkeistä leskeneläke, Kelan maksama työkyvyttömyyseläke, takuueläke, eläketuki ja perhe-eläkkeestä lesken alkueläke ja jatkoeläke.

1.5. Kelan eläkkeiden maksupäivät

Kelan maksaman työkyvyttömyyseläkkeen ja perhe-eläkkeen maksupäivistä säädetään valtioneuvoston asetuksessa 1101/2020¹² kansaneläkerahastosta maksettavien etuuksien ja kulujen valtionosuuden maksamisesta ja eräiden etuuksien maksupäivistä. Asetuksen 1 §:ssä säädetään kansaneläkelain mukaisten etuuksien maksupäivistä. Sen 1 momentin mukaan vanhuuseläkkeen ja työkyvyttömyyseläkkeen maksupäivä on kunkin kalenterikuukauden 7 päivä.

Leskeneläkkeen maksupäivä määräytyy sukunimen alkukirjaimen mukaan. Jos sukunimen alkukirjain on A-K, eläke maksetaan kunkin kalenterikuukauden 4 päivä, L-R, eläke maksetaan kunkin kalenterikuukauden 14 päivä ja jos S-Ö, eläke maksetaan kunkin kalenterikuukauden 22 päivä.

Jos asetuksen 1-4 §:ssä säädetty maksupäivä ei ole pankkipäivä, etuus maksetaan asetuksen 5 §:n mukaan sitä edeltävänä pankkipäivänä. Takautuvasti maksettava etuus voidaan maksaa 1-4 §:stä poiketen.

Takuueläkkeestä annetun lain 16 §:n 3 momentin mukaan takuueläke maksetaan kuukauden 22 päivänä tai jos se ei ole pankkipäivä, sitä edeltävänä pankkipäivänä. Takautuvat erät voidaan maksaa myös muuna pankkipäivänä.

¹² Asetuksessa säädetään myös vammaisetuuksien maksupäivästä ja rintamalisän ja ylimääräisen rintamalisän maksupäivästä, joka on kunkin kalenterikuukauden 7. päivä. Lisäksi säädetään lapsikorotuksen maksupäivästä, jota maksetaan sukunimen alkukirjaimen mukaan samoin kuin perhe-eläkkeitä.

Eläketukilain 11 §:n 3 momentin mukaan eläketuki maksetaan kuukauden 4 päivänä tai, jos se ei ole pankkipäivä, sitä edeltävänä pankkipäivänä. Takautuvat erät voidaan maksaa myös muuna pankkipäivänä.

1.6. Työeläkkeiden maksupäivät

- Työeläkkeiden maksuajankohdasta ei ole säädetty työeläkelaeissa. Työeläkkeet maksetaan kuukausittain siten, että eläke on eläkepäätöksessä ilmoitettuna eräpäivänä nostettavissa eläkkeensaajan ilmoittamalta tililtä Suomessa toimivassa rahalaitoksessa. Eläke voidaan maksaa myös eläkkeensaajan ulkomailla olevalle tilille (TyEL 112 §). Yksityisen alan eläkelaitosten yleisin maksupäivä on kuukauden 1. päivä. Jos kuukauden 1. päivä ei ole pankkipäivä, eläke maksetaan kuukauden 1. pankkipäivänä. Eläkesäätiöiden ja –kassojen maksupäivät vaihtelevat eläkesäätiöittäin ja –kassoittain kuukauden 1. päivästä kuukauden viimeiseen päivään. Eläkkeen maksupäivä määritellään eläkesäätiön tai –kassan säännöissä. Jos kuukauden ensimmäinen päivä ei ole pankkipäivä, eläke maksetaan kuukauden ensimmäisenä pankkipäivänä. Myös julkisten alojen eläkkeissä on eri maksupäiviä. Säännöllisesti maksettavien eläkkeiden maksupäiviä ovat muun muassa:
 - Mela 2. pankkipäivä
- Keva
 - kunta-alan eläkkeiden maksupäivä 3. arkipäivä
 - valtion eläkkeiden maksupäivä 20. päivä
 - kirkon ja Kelan henkilöstön eläkkeiden maksupäivä kuukauden 1. arkipäivä
- Merimieseläkekassa kuukauden viimeinen päivä.

Nykyiset erilaiset maksupäivät toimivat käytännön toimeenpanossa hyvin eikä eläkkeiden maksupäivien yhdenmukaistamiselle nähdä tarpeita. Useimmin eläkkeet maksetaan kuitenkin kuukauden alkupuolella. Yhdenmukaistamiseen voisi liittyä riskienhallinnan haasteita. Eri maksupäivät hajauttavat riskiä ja esim. pankkien mahdolliset maksuihin liittyvät ongelmat ovat näin paremmin hallinnassa. Eri maksupäivät tukevat myös kassanhallinnan ja asiakaspalvelun volyymien jakautumista tasaisemmin. Työeläkkeiden maksupäivää ei myöskään ole esim. verotussyistä mahdollista siirtää edellisen kuukauden puolelle niissä tapauksissa, joissa kuukauden 1. päivä ei ole pankkipäivä. Etuuslajilta toiselle siirryttäessä, esim. työkyvyttömyyseläkkeen muuttuessa vanhuuseläkkeeksi, erilaiset maksupäivät voisivat aiheuttaa eläkkeensaajan kannalta hämmennystä. Pelkästään työkyvyttömyyseläkkeen maksupäivien muuttamista lineaarisen mallin voimaantulon

vuoksi ei myöskään voida pitää tarpeellisena. Jos kuukauden ensimmäinen päivä ei ole pankkipäivä, eläkkeen maksupäivän siirtyminen seuraavaan pankkipäivään aiheuttaa taloudellisia vaikeuksia pienituloisille eläkkeensaajille.

Työeläkkeitä maksetaan kuukausittain yli 1,7 miljoonalle saajalle. Kelan eläkkeitä maksetaan kuukausittain n. 705 000 saajalle, joista n. 116 000 saa takuueläkettä.

Johtopäätös

Eläkkeissä esiintyy erilaisia maksupäiviä eikä niiden yhtenäistäminen nopealla aikataululla vaikuta mahdollisesta. Maksupäivien yhtenäistämistä ja yhtenäistämisen vaikutuksia pidemmällä aikavälillä voisi kuitenkin olla mahdollista selvittää, mikäli se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi.

2. Hakuajat – mahdollisia muutoskohteita

2.1. Opiskelijan etuudet

Opintotuen hakuajan yhdenmukaistaminen koulumatkatuen ja yleisen asumistuen hakuajan kanssa

Opintotuki myönnetään sen kuukauden alusta, jona hakemus on jätetty Kelalle. Jos opiskelija on hakenut opintotuen estävää etuutta, joka hylätään, opintotuki on haettava 6 kuukauden kuluessa, siitä kun estävää etuutta koskeva hylkypäätös tuli lainvoimaiseksi. Tällöin opintotuki voidaan myöntää sen kuukauden alusta, jona estävää etuutta koskeva hakemus oli jätetty. Lähtökohtaisesti opintotuessa siis ei ole takautuvaa hakuaikaa. Koulumatkatuki myönnetään aikaisintaan sen hakemista edeltävän kuukauden alusta. Myös yleinen asumistuki myönnetään hakemista edeltävän kuukauden alusta, jos tuen saamisen edellytykset ovat tuolloin jo täyttyneet.

Kolme edellä kuvattua etuutta ovat sellaisia, joita opiskelija usein voi saada yhtä aikaa. Syy siihen, miksi opintotukea ei voi myöntää hakemista edeltävältä kuukaudelta ei ole selvillä. Sitä, että opintotuen voisi hakea takautuvasti kuten koulumatkatuen ja yleisen asumistuen, voitaisiin pitää perusteltuna. Muutoksesta on arvioitu aiheutuvan vähintään n. 2,5 miljoonaa euroa lisämenoja, mikä aiheutuisi siitä, että noin 10 000 opiskelijalle tuki tulisi myönnettäväksi kuukautta pidemmältä ajalta kuin nyky säännösten perusteella myönnetään.

Johtopäätös

Muutos voitaisiin mahdollisesti toteuttaa yhdessä muiden opintotukilainsäädännön muutosten yhteydessä.

Aikuiskoulutustuensaajan opintolainan takauksen hakuajan yhdenmukaistaminen aikuiskoulutustuen hakuajan kanssa.

Esille on noussut kysymys aikuiskoulutustuensaajan opintolainantakauksen hakuajan yhdenmukaistamista aikuiskoulutustuen hakuajan kanssa. Työllisyysrahaston maksamassa aikuiskoulutustuessa on kuuden kuukauden takautuva hakuaikea. Kela voi myöntää lainantakauksen aikuiskoulutustuensaajalle hakemuksen saapumiskuukautta edeltävän kuukauden alusta. Aikuiskoulutustuen lainantakauksen hakuaikea voitaisiin pidentää niin, että se vastaisi aikuiskoulutustuen hakuaikea.

Aikuiskoulutustuen ensihakemuksen voi tehdä aikaisintaan 4 kuukautta ennen tukikauden alkamista. Aikuiskoulutustukea ei myönnetä takautuvasti pitemmältä ajalta kuin kuuden kuukauden ajalta ennen maksuhakemuksen vireille tuloa. Palkansaajan aikuiskoulutustukea haetaan kirjallisesti työllisyysrahastolta (ensihakemus). Palkansaajan aikuiskoulutustuen maksamista haetaan työllisyysrahastolta kalenterikuukausittain jälkikäteen (maksuhakemus) (Laki aikuiskoulutusetuuksista 16 §).

Opintorahan saajalle myönnettävä lainantakaus myönnetään samalla kuin opintoraha, koska lainatakauksen saamisen ehtona on opintorahan saaminen. Näin ollen lainantakaus myönnetään opintotukilain 23 §:n 2 momentin mukaan sen kuukauden alusta, jona hakemus jätettiin. Jos opintotuen hakuaikaa yhdenmukaistetaan koulumatkatuen ja yleisen asumistuen kanssa, opintorahan lainantakaus tulisi myös myönnettäväksi hakemista edeltävän kuukauden alusta.

Opintotukilain 23 §:n 3 momentin mukaan aikuiskoulutustukea saavalle opintolainan valtioneuvoston takaus voidaan kuitenkin myöntää hakemiskuukautta edeltävän kuukauden alusta lukien.

Riippuen siitä, onko opintotuen saaja vain aikuiskoulutustuen saaja, opintolainan takautuva myöntöaika on tällä hetkellä erilainen. Aikuiskoulutustuensaajan lainantakauksen yhden kuukauden takautuva aika vastaa koulumatkatuen ja yleisen asumistuen takautuvaa hakuaikaa. Toisaalta jos opintorahan hakuaikaa muutetaan vastaamaan koulumatkatuen ja yleisen asumistuen hakuaikaa, lainantakauksien hakuaikea yhdenmukaistuu. Yhdenmukaistamisen näkökulmasta olisikin sen vuoksi olisikin harkittava, minkä etuuden hakuaikea lähdetään muuttamaan.

Toisaalta jos aikuiskoulutustuen saajalle voidaan myöntää lainantakaus jo ensihakemuksen perusteella neljä kuukautta ennen tukikauden alkamista ja myöhemmin hakemiskuukautta edellisen kuukauden alusta, niin voidaan miettiä takautuvan hakuajan pidentämisen tarpeellisuutta opiskelijan toimeentulon kannalta.

Johtopäätös

Opintolainantakauksen hakuajan pidentäminen on moniulotteisempi asia kuin pelkästään hakuajan muuttaminen. Asiassa on erotettava se, milloin lainantakausta voi hakea ja milloin lainan voi nostaa. Opintotukilain 15 a §:n 3 momentin perusteella esimerkiksi syyslukukaudelle tarkoitettu osuus voidaan nostaa elokuun 1. päivänä. Tämä voi aiheuttaa ongelmia, mikäli opinnot keskeytyvät. OKM:ssä on muutenkin noussut tarve käydä läpi opintolainan takausta koskevia säännöksiä ja selvittää, onko niitä syytä tarkentaa. Pelkän hakuajan muuttamista erillisenä ei ehkä voida pitää tarkoituksenmukaisena,

vaan asiaa voisi olla tarkoituksenmukaisempaa selvittää samalla kuin opintolainan takaukseen liittyviä säännöksiä muutenkin käydään läpi.

2.2. Kuntoutukseen liittyvät etuudet

Kelan maksaman kuntoutusrahan ja työeläkejärjestelmän kuntoutusetuuksien takautuva hakuaika eroavat toisistaan. Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahasta annetun lain (KKRL) mukaista kuntoutusrahaa ja ylläpitokorvausta on KKRL 41 §:n 4 momentin mukaan haettava 4 kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta alkaen etuutta halutaan saada. Työeläkejärjestelmän kuntoutusetuuksissa on 6 kuukauden takautuva hakuaika.

Kelan kuntoutusrahan ja työeläkejärjestelmän kuntoutusrahan piiriin kuuluvien kohdejoukko on eri. Sama hakija ei siten hae kuntoutusrahaa molemmista järjestelmistä, joten hakuajan yhtenäistämällä ei saavuteta asiakasnäkökulmasta juuri hyötyä.

Jos Kelan kuntoutusrahan hakuaikaa haluttaisiin pidentää nykyisestä neljästä kuukaudesta työeläkepuolella voimassa olevaan kuuteen kuukauteen, se voisi joissain tapauksissa lisätä myönnettäväksi tulevia etuuksia. Lisäksi pidempi takautuva hakuaika voi lisätä jonkin verran regressitilanteita. Toisena vaihtoehtona olisi lyhentää työeläkepuolen kuntoutusrahan hakuaikaa neljään kuukauteen. Hakuajan lyhentäminen voisi aiheuttaa oikeudenmenetyksiä erityisesti haavoittuvimmassa asemassa olevien henkilöiden kohdalla, minkä vuoksi se ei ehkä olisi tarkoituksenmukaista.

Kelasta saatujen tilastotietojen perusteella kuntouturahahakemuksia on hylätty vuonna 2021 hakemuksen myöhästymisen perusteella 45 kappaletta. Vuonna 2019 hylkyjä on ollut 53 kappaletta ja vuonna 2020 38 kappaletta. Tilastoissa ei ole mukana niitä tilanteita, joissa kuntoutusraha on hylätty osalta aikaa ja myönnetty osalta aikaa. Lisäksi voi olla hakijoita, jotka eivät ole myöhästymisen vuoksi hakeneet etuutta ollenkaan.

Mikäli Kelan kuntoutusrahan hakuaikaa pidennettäisiin kahdella kuukaudella, muutoksen aiheuttamien kustannusten voitaneen arvioida jäävän melko vähäisiksi. Jos oletetaan, että kaikki 45 henkilöä, joiden hakemus on hylätty myöhästymisen takia, saisivat jatkossa kaksi kuukautta pidemmältä ajalta korkeampaa ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavaa vähimmäismääräistä kuntoutusrahaa, etuusmenot lisääntyisivät noin 77 000 eurolla. Regressitilanteiden mahdollisesta lisääntymisestä ei ole pystytty tekemään arviota. Muuten muutoksen toteuttaminen edellyttäisi

etuushakemuksen uudistamista, pieniä järjestelmämuutoksia sekä muita toimeenpanoon liittyviä toimenpiteitä.

Johtopäätös

Muutoksen toteuttaminen yksinään ns. nopeasti esitettävänä toimenpiteenä ei ehkä ole tarkoituksenmukaista, mutta jos muutos haluttaisiin toteuttaa, se voisi olla toteutettavissa samalla kuin kuntoutukseen liittyviä muitakin lainmuutoksia tehdään.

2.3. Lapsiperheiden etuudet

Elatustukea voidaan myöntää takautuen kolmelta kuukaudelta. Lapsilisää ja lastenhoidon tukia voidaan myöntää kuuden kuukauden ajalta takautuvasti. Vanhempainpäivärahoja on haettava viimeistään kahden kuukauden kuluessa siitä päivästä alkaen, josta etuutta haluaa saada.¹³

Edellä mainittujen etuuksien hakuaikoja voitaisiin periaatteessa yhtenäistää siten, että muutetaan kaikkiin jokin nykyisistä hakuajoista tai säädetään etuuksille joku muu hakuaika. On kuitenkin huomattava, että mainittujen etuuksien hakeminen ajoittuu usein eri ajankohtiin.¹⁴ Lisäksi etuuksien luonteesta johtuen muut etuudet kuin elatustuki voidaan pääsääntöisesti hakea ennakolta (lapsilisä kuitenkin myönnetään vasta lapsen syntymän jälkeen), mutta elatustuki voidaan pääsääntöisesti hakea ja myöntää vain takautuvalle ajalle. Lisäksi, kuten muistion kohdassa 1.1 on todettu, kaikki vanhemmat tai perheet eivät kaikkia mainittuja etuuksia hae eikä saa.

Vaikka lapsilisässä ja lastenhoidon tuissa on pitkä takautuva hakuaika, käytännössä niitä haetaan useimmiten ennakolta. Pohdittavana voisi siten olla niiden hakuaikojen lyhentäminen ja yhtenäistäminen esim. elatustuen hakujan kanssa. Tällöin on otettava huomioon, että joissain yksittäisissä tapauksissa hakujan lyhentäminen nykyisestä voi johtaa hakemuksen myöhästymiseen ja mahdollisesti etuuden menetyksiin. Mahdollista olisi pohtia myös elatustuen hakujan pidentämistä vastaamaan lapsilisän ja lasten hoidon tuen hakuaikaa. Tällöin tulisi kuitenkin ottaa huomioon mm. se, että elatustuki on tarkoitettu turvaamaan lapsen elatusta ja elatusavun laiminlyöntitilanteissa tuen myöntö usein käynnistää elatusavun perinnän. Näistä syistä tuen hakemisen viivyttäminen ei välttämättä ole lapsen edun mukaista.

¹³ 1.8.2022 voimaan tuleva sairausvakuutuslain muutos.

¹⁴ Pääsääntöisesti vain lapsilisää sekä äitiys- ja vanhempainrahaa (jatkossa raskaus- ja vanhempainrahaa) haetaan yhtä aikaa ennen lapsen syntymää.

Johtopäätös

Lapsiperheiden etuuksien hakuaikojen yhtenäistäminen nopeasti toteutettavana toimenpiteenä ei vaikuttaisi olevan mahdollista. Sosiaaliturvauudistuksessa otetaan kuitenkin perheiden etuudet erikseen selviteltäväksi, joten tarpeen ilmetessä hakuaikoja voidaan yhtenäistää siinä yhteydessä.

Lopuksi

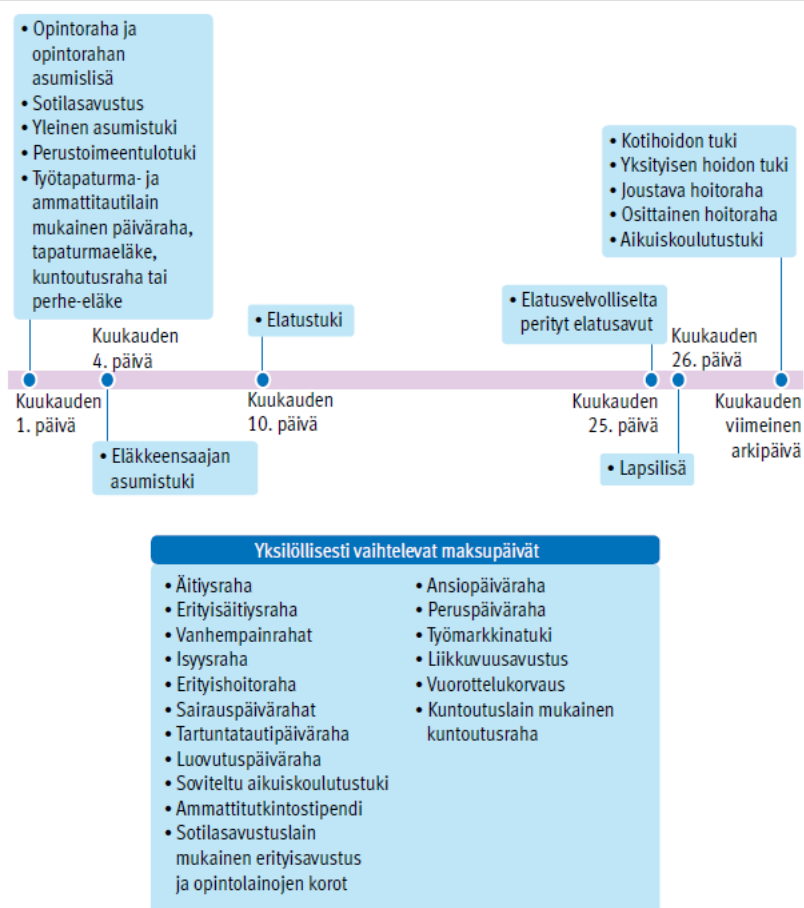
Yhteenvedona on todettava, että on vaikea löytää selkeitä perusteluita juuri muistiossa käsitellyille maksupäiville ja hakuajoille. Lain ja esitöiden perustelut ovat melko puutteelliset näiltä osin. Etuudensaajilta ei ole tullut palautteita, joissa näiden asioiden todettaisiin aiheuttavan erityisesti ongelmia. Yhtenäistäminen pelkästään yhtenäistämisen vuoksi ei ehkä ole tarkoituksenmukaista. Sitä toki voidaan tehdä ja tehtäneenkin aina samalla kun etuuslainsäädäntöä muutenkin muutetaan. Tämän takia ei ole kovin helppoa löytää kohteita, joiden toteuttaminen yhtenä kokonaisuutena toteutettavana teknisluontoisena ja nopeasti toteutettavana haku- ja maksuaikojen yhtenäistämisenä olisi mahdollista. Tässä muistiossa esiin nostettuja asioita on kuitenkin mahdollista toteuttaa erikseen kyseisiä etuuksia koskevien lainmuutosten yhteydessä.

Asettamispäätöksen mukaan yksi hallintojaoston tavoite on tarjota asiakkaalle mahdollisuus hakea yhdellä hakemuksella useita etuuksia. Myös hallitusohjelmassa on mainittu tavoite tarjota asiakkaalle ymmärrettävämpi kokonaisuus ja mahdollisuus hakea yhdellä hakemuksella useita etuuksia parantaen samalla järjestelmän läpinäkyvyyttä. Useamman etuuden hakeminen samalla asiointikerralla edellyttää hakuaikojen yhtenäistämistä, jotta hakemus voidaan jättää samanaikaisesti kaikkien haettavien etuuksien osalta.

Kiinteä maksupäivä lisäisi ennakoitavuutta etuuden saajan näkökulmasta. Suurimassa osassa etuuksia on jo nyt kiinteä maksuajankohta. Sairausvakuutuslain mukaisissa päivärahaetuuksissa, Kelan kuntoutusrahaassa ja työttömyysturvassa ei ole kiinteää maksupäivää. Näiden etuuksien osalta tulisi tarkemmin selvittää sitä, mikä vaikutus kiinteään maksupäivään siirtymisellä olisi.

Myös eri etuuksien tarkistamiseen liittyviä menettelyjä ja jatkuvasuoritteisuuden astetta tulisi tarkastella enemmän.

Liite 1: Etuuksien maksupäivät

Lähde: Sihvonen E, Tutkimus perhe- ja tulokäsitteistä sosiaaliturvassa

Liite 2: Eläkkeiden maksupäivät

Eläke	Maksupäivä	Säännös maksuajankohdasta
Työeläke	Maksupäivät vaihtelevat maksajasta riippuen kuukauden 1. päivästä kuukauden viimeiseen päivään.	Työeläkkeiden maksuajankohdasta ei ole säädetty. Maksupäivät vaihtelevat maksajasta riippuen. Yksityisen alan eläkkeet maksetaan yleisimmin kuukauden 1. päivä. Eläkesäätiöiden ja –kassojen maksupäivät määritellään eläkesäätiön tai –kassan säännöissä ja maksupäivät vaihtelevat kuukauden 1. päivästä kuukauden viimeiseen päivään. Säännöllisesti maksettavien eläkkeiden maksupäiviä ovat mm. - Mela 2. pankkipäivä - Keva o Kunta-alan eläkkeet 3. arkipäivä

Eläke	Maksupäivä	Säännös maksuajankohdasta
		○ valtion eläkkeet 20.päivä ○ Kirkon ja Kelan henkilöstön eläkkeet kuukauden 1. arkipäivä - Merimieseläkkeet kuukauden viimeinen päivä
Kansaneläkelain mukainen vanhuuseläke ja työkyvyttömyyseläke	Kuukauden 7. päivä	
Kansaneläkelain mukaiset perhe-eläkkeet	Sukunimen alkukirjaimen mukaan A-K 4. päivä L-R 14. päivä S-Ö 22. päivä	
Takuueläke	Kuukauden 22. päivä	

Liite 3: Etuuksien hakujat

Laki	Etuus/etuudet	Säännös hakujasta	Hakuaika
Äitiysavustuslaki	Äitiysavustus	viimeistään 2 kk ennen laskettua synnytysaikaa	Ei takautuvaa hakuaikaa
	Adoptiotuki	viimeistään 2 kk ennen lapsen sijoittamista adoptiovanhemman luokse	Ei takautuvaa hakuaikaa
Laki toimeentulotuesta	Perustoimeentulotuki	ei ole hakuaikaa, koska on viimesijainen tarveharkintainen sosiaaliturvaetus	Ei takautuvaa hakuaikaa
Opintotukilaki	opintoraha (ml. asumislisä, huoltajakorotus ja oppimateriaalilisä)	myönnetään aikaisintaan sen kuukauden alusta, jona hakemus on jätetty	Ei takautuvaa hakuaikaa
	opintolainan valtioneuvoston takaus	myönnetään aikaisintaan sen kuukauden alusta, jona hakemus on jätetty	Ei takautuvaa hakuaikaa
	Huom! Aikuiskoulutustuen saajan opintolainan takaus	voidaan myöntää hakemiskuukautta edeltävän kuukauden alusta	1 kk

Laki	Etuus/etuudet	Säännös hakuajasta	Hakuaika
Sotilasavustuslaki	sotilasavustus	maksetaan sen kuukauden alusta, jona sitä on haettu	Ei takautuvaa hakuaikaa
Laki yleisestä asumistuesta	yleinen asumistuki	Myönnetään takautuvasti enintään hakemista edeltävältä kuukaudelta	1 kk
Koulumatkatukilaki	koulumatkatuki	Myönnetään aikaisintaan hakemuksen jättämistä edeltävän kuukauden alusta	1 kk
Sairausvakuutuslaki	sairauspäiväraha	Kahden kuukauden kuluessa työkyvyttömyyden alkamisesta	2 kk
	tartuntatautipäiväraha, luovutuspäiväraha, osasairauspäiväraha	kahden kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta etuutta halutaan saada	2 kk
	vanhempainpäivärahat	haettava kahden kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta alkaen etuutta halutaan saada (1.8.2022 voimaan tuleva lainmuutos)	2 kk
	erityishoitoraha	Neljän kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta alkaen etuutta halutaan saada	4 kk
Elatustukilaki	elatuslaki	takautuvasti kolmen kalenterikuukauden ajalta ennen sen hakemista	3 kk

Laki	Etuus/etuudet	Säännös hakuajasta	Hakuaika
Työttömyysturvalaki	työttömyyspäiväraha, työmarkkinatuki	myönnetään takautuvasti enintään hakemista edeltävän kolmen kuukauden ajalta	3 kk
Vuorotteluvapaalaki	vuorottelukorvaus	myönnetään takautuvasti enintään hakemista edeltävän kolmen kuukauden ajalta	3 kk
Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista	Kelan kuntoutusraha	Neljän kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta alkaen etuutta halutaan saada	4 kk
Laki aikuiskoulusetuuksista	aikuiskoulutustuki	ensihakemus 4 kk ennen opintojen alkua, myönnetään aikaisintaan hakemuksen saapumiskuukautta edeltävien 6 kuukauden ajalta	6 kk
Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta	kotihoidon tuki, yksityisen hoidon tuki, joustava hoitoraha, osittainen hoitoraha	Tukea ei ilman erityistä syytä myönnetä takautuvasti pitemmältä kuin kuuden kuukauden ajalta ennen sen hakemista	6 kk
Lapsilisälaki	lapsilisä	takautuvasti kuuden kalenterikuukauden ajalta ennen sen hakemista, ellei erityistä syytä	6 kk
Laki eläkkeensaajan asumistuesta	eläkkeensaajan asumistuki	takautuvasti kuuden kalenterikuukauden ajalta ennen sen hakemista, ellei erityistä syytä	6 kk

Laki	Etuus/etuudet	Säännös hakuajasta	Hakuaika
Työtapaturma- ja ammattitautilaki	päiväraha ja kuntoutusraha	Työnantajan on ilmoitettava vakuutuslaitokselle / Valtiokonttorille viimeistään kymmenen arkipäivän kuluessa siitä, kun työnantaja sai tiedon vahinkotapahtumasta; korvausasia on saatettava vireille vakuutuslaitoksessa viiden vuoden kuluessa vahinkopäivästä/lääkärin arviosta ammattitaudin kohdalla.	
	Tapaturmaeläke	Päivärahakauden päätyttyä	
	leskeneläke ja lapseneläke	Takautuvasti enintään 6 kuukauden ajalta puolison/vanhemman kuolemasta	

Lähde: Sihvonen E, Tutkimus perhe- ja tulokäsitteistä sosiaaliturvassa mukailten

Liite 4: Eläkkeiden hakijat

Hakuaika	Eläke	Maksu takautuvasti
3 kk	Työeläke vanhuuseläke	Vanhuuseläke voidaan myöntää takautuvasti, enintään hakemiskuukautta edeltäneiltä kolmelta kuukaudelta, ellei pätevä syy
6 kk	Työeläke työkyvyttömyyseläke, kuntoutusetuudet (kuntoutusraha tai työkyvyttömyyseläke + kuntoutuskorotus)	Työkyvyttömyyseläkettä ei makseta ilman pätevää syytä takautuvasti pidemmältä ajalta kuin eläkkeen hakemiskuukautta edeltäneeltä kuudelta kuukaudelta
6 kk	Työeläke perhe-eläke	Perhe-eläkettä ei makseta takautuvasti ilman pätevää syytä pidemmältä ajalta kuin eläkkeen hakemiskuukautta edeltäneen kuuden kuukauden ajalta.
6 kk	Kansaneläkelain mukaiset etuudet (vanhuuseläke, työkyvyttömyyseläke, perhe-eläke)	Etuutta ei makseta ilman erityistä syytä pitemmältä ajalta kuin kuuden kalenterikuukauden ajalta ennen etuuden hakemista.
6 kk	Takuueläke	Etuutta ei ilman erityistä syytä makseta pidemmältä kuin kuuden kalenterikuukauden

Hakuaika	Eläke	Maksu takautuvasti
		ajalta ennen takuueläkkeen hakemista.